

**ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ З ПІДРОЗДІЛАМИ,
ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ У ВИЯВЛЕННІ
ТА РОЗСЛІДУВАННІ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІДЕОЛОГІЧНІЙ
ТА КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІЙ СФЕРАХ**

**INTERACTION OF PRE-JUDICIAL INVESTIGATION BODIES WITH UNITS WHICH CARRY
OUT OPERATIONAL AND INVESTIGATIVE ACTIVITIES IN DETECTING
AND INVESTIGATING COLLABORATIVE ACTIVITIES IN THE IDEOLOGICAL
AND CULTURAL AND EDUCATIONAL SPHERES**

**Бондар В.С., к.ю.н., доцент,
професор кафедри кримінально-правових дисциплін**

Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Ріпа Ф.В., аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін

Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

Стаття присвячена виявленню проблемних питань взаємодії органів досудового розслідування з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність під час досудового розслідування колабораційної діяльності в ідеологічній та культурно-освітній сферах на основі результатів аналізу відповідної слідчої практики та формулюванню відповідних криміналістичних рекомендацій.

Констатовано, що існуюча система взаємодії оперативних підрозділів та підрозділів досудового розслідування під час розслідування злочинів даної категорії потребує вдосконалення.

Систематизовано процесуальні та організаційні форми взаємодії слідчого з оперативними підрозділами з урахуванням особливостей досудового провадження, яке здійснюється за фактами колабораційної діяльності в ідеологічній та культурно-освітній сферах.

Запропоновані порядки дій слідчих та працівників оперативних підрозділів під час ведення оперативно-розшукової справи та направлення оперативним підрозділом матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до органу досудового розслідування або прокурора, а також дій працівників слідчих та оперативних підрозділів під час проведення досудового розслідування.

Обґрунтовано, що ефективність взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами під час розслідування колабораційної діяльності в ідеологічній та культурно-освітній сферах визначається: а) загальною системою оперативного спостереження та контролю за злочинцями на території обслуговування; б) конспіративністю їх діяльності, яка дозволяє отримати максимум корисної інформації, у тому числі шляхом реалізації фактору раптовості; в) правильним вибором джерела оперативно-розшукової інформації та засобів її фіксування; г) своєчасним та повним доведенням до слідчого оперативної інформації про підготовку та вчинення злочину; д) тактично грамотним використанням цієї інформації слідчим.

Ключові слова: дізнавач, взаємодія, досудове розслідування, криміналістична методика, орган досудового розслідування, слідчий, оперативний підрозділ.

The article is devoted to identifying problematic issues of interaction of pre-trial investigation bodies with units that carry out operational and investigative activities during the pre-trial investigation of illegal sowing or cultivation of sleeping poppy or hemp based on analysis of relevant investigative practice and formulation of relevant forensic recommendations.

It was stated that the existing system of interaction between operational units and pre-trial investigation units during the investigation of illegal sowing or cultivation of sleeping poppy or hemp needs to be improved.

The definition of the concept of "interaction" is formulated, which is proposed to be considered as regulated by the criminal procedure legislation, agreed on the goals and objectives, place and time, carried out under a single leadership a combination of methods and means inherent in these subjects in order to increase the effectiveness of the pre-trial investigation of illegal sowing or cultivation of sleeping poppy or hemp.

Procedural and organizational forms of interaction of the investigator with operational units are systematized, taking into account the peculiarities of pre-trial proceedings on the facts of criminal offenses in the field of trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors.

The procedures for actions of investigators and employees of operational units during the operational and investigative case and sending the operational unit materials on the results of operational and investigative activities to the pre-trial investigation body or prosecutor, as well as actions of employees of investigative and operational units during the pre-trial investigation.

It is substantiated that the effectiveness of interaction of pre-trial investigation bodies with operational units during the investigation of criminal offenses in the field of drug trafficking is determined by: a) the general system of operational monitoring and control of crimes in the service area; b) the secrecy of their activities, which allows you to get the most useful information, including through the implementation of the factor of suddenness; c) the correct choice of source of operational and investigative information and means of recording it; d) timely and complete delivery to the investigator of operational information on the preparation and commission of the crime; e) tactically competent use of this information by investigators.

Key words: coroner, interaction, pre-trial investigation, forensic methodology, pre-trial investigation body, investigative, operational unit.

Постановка проблеми та її актуальність. Належна організація досудового розслідування кримінальних правопорушень апіорі презюмує конструктивну взаємодію органів досудового розслідування та уповноважених підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, котру неможна уявити як просту сукупність конкретних оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів.

Теоретичні та практичні аспекти взаємодії органів досудового розслідування з працівниками оперативних підрозділів щодо попередження, своєчасного виявлення, припинення та розслідування злочинів є одним із найбільш досліджених та одночасно дискусійних питань у науках кримінально-правового циклу.

Оперативно-розшукову діяльність у кримінальних провадженнях за колабораційну діяльність в ідеологічній та культурно-освітній сферах, відповідно до ч. 1 ст. 41,

ч. 2 ст. 216 КПК України, ч. 1 ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» в Україні сьогодні здійснюють уповноважені оперативні підрозділи Національної поліції України та Служби безпеки України.

Доповнення Законом України № 2108-IX від 03.03.2022 КК України статтею 111-1 «Колабораційна діяльність», трансформація підходів до регламентації порядку досудового розслідування, повноважень його суб'єктів, правил провадження окремих слідчих (розшукових) дій, заходів забезпечення кримінального провадження вимагають від криміналістичної науки перегляду багатьох усталених положень і рекомендацій, зокрема, у галузі методики розслідування колабораційної діяльності, передбаченої частинами 1, 3 і 6 ст. 111-1 – в ідеологічній та культурно-освітній сферах, із метою їх приведення у відповідність до сучасних потреб слідчої та судової практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання взаємодії під час розслідування злочинів досліджувалися у працях відомих вчених і практиків: М.В. Борисенка, А.Ф. Волобуєва, Д.В. Головіна [2, с. 143; 3, с. 224–227], А.Я. Дубинського, О.П. Заворіної [с. 228–238], О.О. Кіпера [7, с. 167], О.Ф. Кобзаря, Д.Б. Сергєєвої [16, с. 107–122], О.С. Старенького [17, с. 60–71], Р.Л. Степанюка, В.М. Стратонова, М.А. Погорельського, О.О. Подобного [9, с. 180–183], А.М. Поляха [12, с. 90–96], В.В. Топчія, В.Ю. Шепітька [18, с. 445–451], О.О. Юхна та ін. [1; 7], проте взаємодія органів досудового розслідування з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 111-1 КК України спеціальним дослідженням не піддавалася, розглядалася лише на рівні методичних рекомендацій. Отже, метою статті є виявлення проблемних питань взаємодії органів досудового розслідування з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність під час досудового розслідування колабораційної діяльності в ідеологічній та культурно-освітній сферах та формулювання відповідних криміналістичних рекомендацій.

Виклад основного матеріалу. Розгляд концептуальних підходів до формування криміналістичної методики розслідування злочинів, передбачених ч. 1, 3 і 6 ст. 111-1 КК України потребує аналізу її системи і принципів.

В своїх попередніх роботах ми відстоювали позицію, що методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень як програма практичної роботи, котра здійснюється комплексними пізнавальними засобами, має цілеспрямований характер та містить оптимальну послідовність дій будується на основі:

1) науковості, тобто процес створення методик розслідування виходить з творчого використання теоретичних, техніко-криміналістичних і тактичних положень на основі конкретизації, наповнення специфічним змістом, зумовленим своєрідністю досліджуваних у тих або інших категоріях кримінальних проваджень подій та ситуацій, які складаються при цьому;

2) системності та цілісності, тобто до досудового розслідування ставляться як до складного, багатоетапного виду діяльності;

3) ситуаційності, тобто виявлення, урахування та використання своєрідності слідчих (розшукових) дій, інших компонентів кримінальної процесуальної діяльності слідчого залежно від типових ситуацій у кримінальних провадженнях, відкритих за фактами конкретних кримінальних правопорушень.

На цій підставі виокремимо принципи, значущі для формування видової методики розслідування колабораційної діяльності в ідеологічній та культурно-освітній сферах:

– по-перше, принцип формування у слідчого розуміння складності процесу розслідування кримінального правопорушення досліджуваного виду, навичок визначення

його специфічних цілей і задач, урахування процесуальних та криміналістично значущих особливостей;

– по-друге, принцип сприяння у виробленні в слідчого знань та умінь координації дій інших членів слідчої групи, відповідних уповноважених оперативних підрозділів та їх оперативно-розшукових засобів, ресурсів, відкритих джерел інформації;

– по-третє, принцип забезпечення слідчого рекомендаціями з організації взаємодії з правоохоронними, судово-експертними, судовими та іншими державними органами України, міжнародними поліцейськими організаціями (Інтерпол, Європол);

– по-четверте, принцип сприяння у формуванні в слідчого знань і навичок використання можливостей інформаційно-аналітичного забезпечення досудового розслідування колабораційної діяльності в ідеологічній та культурно-освітній сферах;

– по-п'яте, принцип формування у слідчого знань та умінь застосування кримінально-правових, кримінальних процесуальних, криміналістичних та оперативно-розшукових засобів нейтралізації й подолання протидії досудовому розслідуванню кримінальних проваджень зазначеної категорії.

Обов'язковим компонентом структури даної криміналістичної методики є використання в міру необхідності відповідних форм взаємодії слідчого з органами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність.

У чинному КПК України термін «взаємодія» не визначається, водночас дана дефініція застосовується в інших нормативних документах, зокрема: в п. 5 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (1992 року), у розділі V «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» (1993 року), наказах та інструкціях МВС України та міжвідомчих [13; 4; 11; 5; 14].

Чинне законодавство в зазначеній сфері розмежує процесуальні функції, чим зумовлює необхідність участі різних суб'єктів, які взаємодіють між собою на всіх етапах досудового розслідування.

Узагальнюючі існуючі визначення взаємодії учасників досудового розслідування (Д.Б. Сергєєва [14, с. 109], В.Ю. Шепітько [17, с. 445]), вбачаємо за можливе трактувати категорію «взаємодія» як *регламентовану кримінальним процесуальним законодавством, погоджену за цілями та задачами, місцем та часом, здійснювану під єдиним керівництвом діяльність рівноправних у виборі засобів та методів вирішення поставлених задач суб'єктів, яка має вираз у найбільш раціональному поєднанні притаманних цим суб'єктам методів і засобів з метою підвищення ефективності досудового розслідування кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів.*

Під час досудового розслідування найтісніша взаємодія відбувається між слідчим, прокурором та працівниками уповноважених оперативних підрозділів Департаменту захисту Національної державності Служби безпеки України, а також Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України.

На слухну думку авторів підручника «Кримінальний процес», який вийшов друком нещодавно, оперативні підрозділи, відповідно до положень кримінального процесуального законодавства України, за своїм процесуальним статусом поділяються на:

1) оперативні підрозділи, що забезпечують отримання доказів стороною обвинувачення у кримінальному провадженні (оперативні підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, Національного анк

2) оперативні підрозділи як суб'єкти кримінального процесуального доказування. До них належать оперативні підрозділи детективів та підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України.

Зазначимо, що задля правильного вирішення завдання поєднання С(Р)Д, НС(Р)Д та оперативно-розшукових заходів, необхідно:

1. Чітко уявляти функції оперативних підрозділів у системі кримінального провадження, котрі полягають у наступному:

1) при відкритті кримінального провадження за оперативними даними (ч. 1 ст. 214 КПК) зміст та результати оперативно-розшукових заходів визначають характер і тактику первинних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, за допомогою яких здійснюється реалізація отриманих даних. Наприклад, комплекс оперативно-розшукових заходів встановлюється установами дані, місця реєстрації та проживання, номери мобільних телефонів та ідентифікаційних номерів (IMEI) мобільних терміналів осіб, причетних до скоєння кримінального правопорушення, в свою чергу, НС(Р)Д (наприклад, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, аудіо-, відеоконтроль особи, спостереження за особою) проводяться у зв'язку із застосуванням відповідних засобів конспірації такими особами, відсутністю інформації щодо порядку їх спілкування, кола зв'язків та з метою отримання доказів, які самостійно або у сукупності з іншими доказами можуть підтвердити або спростувати причетність особи до вчинення тяжкого злочину, а також мати суттєве значення для з'ясування інших обставин злочину та можливого встановлення інших осіб, які причетні до його вчинення;

2) НС(Р)Д слугують засобом створення умов для проведення конкретних слідчих (розшукових) дій. Ця форма носить й зворотний характер, коли слідча (розшукова) дія проводиться з метою створення оптимальних умов для проведення НС(Р)Д. Наприклад, дані отримані в результаті зняття інформації з телекомунікаційних мереж, можуть бути використані під час проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема: а) огляду місця події: конкретизації параметрів місця вчинення злочину; б) обшуку: визначення місць проведення обшуку; отримання даних щодо конкретного розташування предметів та обладнання, які мають доказове значення на місці обшуку; формування оптимального складу пошукової групи та залучення спеціалістів необхідного фаху (зокрема у галузі криміналістичної техніки, агротехніки, хімії); встановлення схованок; в) допиту: визначення оптимального хронологічного порядку допиту підозрюваних та свідків; визначення кола осіб, які підлягають обов'язковому допиту; раціонального застосування тактичних прийомів допиту (створення в підозрюваного уявлення щодо значної поінформованості слідчого щодо обставин скоєння злочину, використання отриманої інформації для встановлення психологічного контакту;

3) НС(Р)Д проводяться з метою зниження тактичного ризику при проведенні слідчих (розшукових) дій;

4) слідчі (розшукові) дії слугують цілям відволікання уваги від негласних слідчих (розшукових) дій, конспірування їх результатів;

5) оперативно-розшукові заходи та НС(Р)Д в окремих випадках виконують функцію компонента тактичної (складної) операції (комбінації).

2. Неухильно дотримуватись принципу конспірації у проведенні НС(Р)Д.

Під час розслідування колабораційної діяльності в ідеологічній та культурно-освітній сферах засобів взаємодії між слідчим та працівниками оперативних підрозділів здійснюється в процесуальній та непроцесуальній формах. Але така класифікація є умовною, тому що процесуальні форми взаємодії більш детально регламентуються підзаконними та вищезазначеними відомчими нормативно-правовими актами.

Розкрисмо особливості нормативно-правового забезпечення взаємодії слідчого (дознавача) з оперативними під-

розділами під час розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 310 КК України.

В КПК України термін «взаємодія» використано лише у 571 статті «Створення і діяльність спільних слідчих груп». Втім, про взаємодію опосередковано йдеться в інших статтях КПК України, зокрема:

1) при регламентації виконання окремих процесуальних дій за запитом (дорученням) компетентних органів іноземних держав у рамках міжнародного співробітництва (ст. 4 КПК України, розділ IX КПК України);

2) під час процесуального керівництва прокурором досудовим розслідуванням (ст. 36 КПК України). Наприклад, формами участі прокурора в НС(Р)Д є: доручення провести НС(Р)Д слідчому, участь у проведенні НС(Р)Д оперативним підрозділом, доручення провести НС(Р)Д оперативним підрозділом, а також надання вказівки слідчому на проведення НС(Р)Д, прийняття рішення про використання результатів НС(Р)Д у доказуванні тощо;

3) в разі доручення проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділом (ст. 40, 40-1, 41 КПК України) тощо [182, с. 74].

Відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК слідчий уповноважений доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділом. Наказом МВС України від 7 липня 2017 року № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленню та розслідуванню» встановлено порядок виконання працівниками оперативного підрозділу органу, підрозділу поліції таких доручень [13].

Слід визнати вдалою практику проведення НС(Р)Д слідчим спільно з оперативним підрозділом. Правовим підґрунтям зазначеного механізму є ч. 6 ст. 246 КПК, яка надає право слідчому на підставі свого рішення (відповідно до ст. 110 КПК мається на увазі постанова) залучати до проведення НС(Р)Д інших осіб та п. 3.1 Інструкції, який передбачає, що слідчий може проводити НС(Р)Д самостійно, спільно з уповноваженими оперативними підрозділами, залучати до їх проведення інших осіб, а також доручати їх проведення уповноваженим оперативним підрозділом. Необхідність у проведенні спільних слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій виникає в таких ситуаціях:

1) обізнаності оперативного працівника щодо обставин вчинення кримінального правопорушення;

2) використання негласних оперативно-розшукових відомостей, які вимагають зашифровки;

3) у разі встановлення оперативним шляхом конкретних намірів підозрюваних протидіяти слідству, коли участь співробітника сприятиме їх нейтралізації;

4) використання орієнтуючої інформації для слідчого, отриманої оперативним шляхом для організації й тактики слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.

Практика діяльності Національної поліції України у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів свідчить про те, що виявлення та розслідування злочинів потребує залучення оперативних можливостей у рамках комплексу негласних оперативно-розшукових заходів чи негласних слідчих (розшукових) дій.

Таким чином, до *процесуальних форм* взаємодії, на нашу думку, слід віднести:

– доручення дізнавача, слідчого, прокурора щодо проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділом (ч. 3 ст. 40-1, ч. 4 ст. 40, ч. 3 ст. 41): а) за місцем проведення досудового розслідування (п. п. 3, 4, 5, 17, 19 ч. 2 ст. 36,

п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК); б) поза місцем проведення досудового розслідування (ч. 6 ст. 218 КПК). Порядок надання і виконання доручень регламентується розділом III «Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні». В досліджуваних кримінальних провадженнях доручення слідчого можуть обіймати вирішення таких завдань:

щодо проведення слідчих (розшукових) дій та здійснення тимчасового доступу до речей і документів, встановлення:

- відомостей стосовно представників незаконних збройних формувань «Луганська народна республіка» та «Донецька народна республіка», окупаційних військ РФ та її спецслужб, які причетні до вчинення визначених злочинів (анкетні дані; документи, що посвідчують особу; абонентські номери; електронні скриньки; профілі у соціальних мережах; місце знаходження на теперішній час; відомі родичі/друзі/знайомі таких осіб; підрозділи ЛНР/ДНР/ЗСрф з конкретною назвою та місцем дислокації їх озброєння тощо);

- відеозаписів, фотокарток, публікацій (посилання на них у мережі «Інтернет»), на яких зафіксовані обставини вчинення злочину;

- відомостей про осіб, які були очевидцями вчинення вказаних злочинів;

- повних анкетних даних, адреси реєстрації та фактичного проживання, номерів мобільних телефонів (можливо додаткових) особи, яка в матеріалах НС(Р)Д проходить під певним ім'ям або використовує мобільний телефон з певним номером або особи, на яку зареєстрована відповідна банківська картка;

- повних анкетних даних, адреси реєстрації та фактичного проживання, номерів мобільних телефонів осіб з найближчого кола спілкування підозрюваного, з якими він може здійснювати колабораційну

- повних анкетних даних, адрес реєстрації та фактичного проживання, наявності у власності об'єктів рухомого та нерухомого майна, номерів мобільних телефонів та посад співробітників правоохоронних або інших органів державної влади чи місцевого самоврядування, під критеріям яких особи колабораційну діяльність в ідеологічній та культурно-освітній сферах;

- номерів кримінальних проваджень, зареєстрованих за фактами вчинення злочинів певними особами;

- наявності рухомого та нерухомого майна у власності особи, яка здійснює здійснюють колабораційну діяльність в ідеологічній та культурно-освітній сферах тощо;

- фактичного місця проживання осіб, які здійснюють колабораційну діяльність в ідеологічній та культурно-освітній сферах тощо;

- місце, де особи, які здійснюють колабораційну діяльність в ідеологічній та культурно-освітній сферах можуть зберігати предмети та речі, які можуть мати значення під час здійснення досудового розслідування у даному кримінальному провадженні;

- осіб, яким відомо причетність підозрюваного до вчинення кримінального правопорушення, що розслідується у даному кримінальному провадженні;

- осіб, яким відомо про зв'язки підозрюваного з працівниками правоохоронних органів, залучених до механізму кримінально-протиправної діяльності;

- інформації про вихідні, вхідні зв'язки та смс-повідомлення із зазначенням IMEI коду та номерів учасників зв'язки, дати, часу, типу (вихідні, вхідні дзвінки, SMS, MMS, GPRS, переадресація), тривалості зв'язки (у тому числі нульових зв'язки) певних абонентських номерів. Крім того, слідчий у межах цього ж тимчасового доступу до документів може отримати фактичні дані про:

- зв'язки встановлених ним SIM-карт з іншими мобільними або міськими телефонними номерами;

- ідентифікаційні ознаки кінцевого обладнання телекомунікацій (абонентський номер, SIM-карти, IMEI, MAC-адреса, IP-адреса та ін.);

- колишнє (до вчинення кримінального правопорушення) місце перебування ідентифікованого кінцевого обладнання телекомунікацій (за азимутом) у зоні певних базових станцій у певний час або його проміжок;

- прізвища, імена, по батькові та інші відомості про споживачів телекомунікаційних послуг та абонентів зазначеного кінцевого обладнання телекомунікацій (за умови наявності в операторів та провайдерів телекомунікацій таких даних);

- маршрути переданої інформації незалежно від виду телекомунікаційної мережі;

- вихідні зв'язки – номери абонентів, з якими зв'язувалися, навіть якщо зв'язку не було встановлено;

- початок, кінець та тривалість зв'язки без розкриття змісту переданої інформації;

- фактичне місце призначення та проміжний абонентський номер у разі, якщо зв'язок був переадресований тощо;

щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій

- виконання ухвал слідчого судді Апеляційного суду та проведення НС(Р)Д (наприклад, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, аудіо-, відео контроль особи, візуальне спостереження за особою та річчю);

- складання за результатами проведення НС(Р)Д протоколів з додатками які відповідно до вимог до ст. 104 КПК України повинні містити конкретну послідовність дій, отримані в результаті процесуальної дії відомості важливі для конкретного кримінального провадження (складання стенограм аудіо- записів);

- інформування у разі виявлення під час НС(Р)Д обставин, які мають значення для кримінального провадження або вимагають нових процесуальних рішень слідчого або прокурора;

- планування, підготовка та реалізація окремо взятих слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, тактичних операцій та виконанні заходів забезпечення кримінального провадження. При цьому кожного, хто бере участь у слідчій (розшуковій) дії чи іншій процесуальній дії, необхідно обов'язково вказувати в протоколі, яким фіксується його перебіг (п. 1 ч. 3 ст. 104 КПК України);

- забезпечення взаємодії при зупиненні досудового розслідування, зокрема здійснення розшуку підозрюваного оперативним підрозділом (ч. 3 ст. 281 КПК України): про заведення справи облікового нагляду на підозрюваного, в рамках якої здійснити розшукові заходи, спрямовані на встановлення місцезнаходження та зв'язків підозрюваного;

- безпосереднє проведення негласних слідчих (розшукових) дій уповноваженими оперативними підрозділами Національної поліції (частина 6 статті 246 КПК України).

Прийняття процесуальних чи тактичних рішень, вирішення тактичних завдань досудового провадження потребує також і належного інформаційно-аналітичного забезпечення та звернення до джерел у тому числі й оперативної інформації.

Тобто, під час збору інформації про факт колабораційної діяльності правоохоронним органам необхідно отримати відомості щодо подій, правопорушень, осіб, речей, документів, цінностей та іншого майна, які підлягають обліку, та зв'язків між ними і підозрюваною особою.

Безумовно, в умовах розвитку збройної агресії до діючої системи інформаційно-аналітичного забезпечення виявлення та розслідування злочинів даної категорії були доповнені наступні об'єкти оперативного контролю:

- військовослужбовці ЗС РФ;

- колаборанти;

- інформатори, посібники;

- зрадники у тому числі з числа правоохоронних органів;
- члени ДРГ.

Запроваджено додаткові критерії оброблення інформації, які необхідні для вирішення завдань органів правопорядку:

- документування військових злочинів, скоєних окупантами (мародерства, звалтування, катування, масові вбивства цивільного населення). Встановлення місць скоєння зазначених злочинів та осіб, причетних до їх вчинення, місць масових поховань;
- ідентифікація окупантів (встановлення частин, де проходить службу, рід військ, місця перебування, та даних їхніх близьких осіб, банківські реквізити);
- визначення психологічного стану зазначених осіб;
- встановлення об'єктів воєнної логістики (складів із технікою та озброєнням, штабів управління, місць дислокації, ремонтних баз тощо);
- контроль вищого командного офіцерського складу військ РФ (переміщення, розташування тощо).

Крім того, в умовах збройної агресії суттєво змінено функціонал інформаційно-аналітичного забезпечення:

- організовано аналітичне відпрацювання абонентських номерів, якими можуть користуватися колаборанти;
- пошук для встановлення нових абонентських номерів колаборантів та інших осіб, у тому числі з відкритих джерел;
- запроваджено в роботу всіх ПОТЗ аналітичне відпрацювання інформації, отриманої за результатами заходів зі зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, з візуалізацією на карті місць дислокацій колаборантів, інформаторів тощо.

За допомогою продукту (телеграм БОТ) WAR-analytics здійснюється перевірка громадян на причетність до воєнних злочинів, виявлення колаборантів, військовослужбовців російських окупаційних військ та їх посібників, розшуку злочинців, безвісти зниклих осіб, викрадених транспортних засобів, телефонів тощо.

Особа перевіряється за масивами інформації, що міститься на інформаційних ресурсах МВС, НПУ, а також у відкритих джерелах, у тому числі з інформаційних ресурсів ПОТЗ:

- Аналітична інформаційно-пошукова система «Антарес б», яка використовується працівниками ДОТЗ НПУ України;
- відокремлені інформаційні системи:
  - «Безпечне місто» (проект КМДА в м. Києві комплекс із 5823 камер відеоспостереження, та програм із застосуванням відеоаналітичних можливостей);
  - «Аркан» (інтегрована міжвідомча система обміну інформацією з питань контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон);
  - «Армор» (інформаційний портал Національної поліції України з доступом через WEB інтерфейс);
  - «ДМС» (база даних Державної міграційної служби з доступом WEB інтерфейс);
- мобільні телефони;
- транспортні засоби у розшуку;
- зв'язки з РОВ та НЗФ, РФ;
- розшук тих, хто переховується від органів влади;
- зброя у розшуку;
- перевірка легітимності довідки про судимість;
- викрадені та втрачені паспорти громадян України;
- офіційні інтернет-ресурси СБУ, ГУР МОУ, МінЮст;
- Центр «Миротворець»;
- Ресурс – ОРКІВ.НЕТ;
- Пошук фотозображення в мережі Інтернет;
- <https://2ip.ua/ua> - встановлення IP-адрес;
- <https://www.imei.info/> - перевірка по IMEI;
- <https://5sim.net/> - оренда віртуальних номерів;
- <https://sitereport.netcraft.com/> - аналіз веб-ресурсів (хостінг, технології, тощо);

- <https://www.robtex.com/> - аналог попереднього;
- <https://haveibeenpwned.com/Passwords> - перевірка на компрометацію паролів;
- <https://iknowwhatyoudownload.com/> - перевірка IP-адрес, що завантажувалося.

Таким чином, певне значення в процесі прийняття та реалізації слідчих рішень відіграє й інша інформація, яка міститься в наступних джерелах:

1) автоматизованих інформаційних систем, наприклад: інформаційно-телекомунікаційній системі «Інформаційний портал Національної поліції України», яка за своєю сутністю є інструментальним програмним засобом, що забезпечує інформаційно-аналітичну діяльність Національної поліції України, зокрема із формування баз (банків) даних, визначених ст. 26 Закону України «Про Національну поліцію», та надає доступ до інформації, котра формується та об'єднується в Єдиній інформаційній системі МВС за певними ознаками¹;

2) довідкова та консультативна інформація, отримана від співробітників експертно-криміналістичних та інших судово-експертних установ, осіб, які володіють спеціальними знаннями;

3) інформація про трафік та контент, що міститься у відкритих базах даних та ресурсах (наприклад, Телеграм-боти: @info_baza_bot; @HowToFind_RU_bot; @vkfindface_bot; Опендатабот; @getfb_bot; пошукові системи людей в мережі Інтернет за ім'ям, ніком, школою, адресою, електронною адресою, телефонному номеру та іншим параметрам: peekyou.com; pipl.com; webmii.com; ussearch.com; spokeo.com; infobel.com; zabasearch.com; paginebianche.it; yasni.de). Необхідну інформацію також можливо отримати в результаті пошуку на облікових записках у соціальних мережах: насамперед, слід зазначити, що існують сайти, котрі здійснюють пошук імен та прізвищ відразу за всіма або декількома соціальними мережами, що істотно полегшує завдання пошуку: а) social-searcher.com – пошук профілів у мережах за прізвищем, ім'ям у реальному часі; б) yandex.ru/people – пошук людей у мережах від Яндекс; в) uvtx.com – пошук Google за окремими соціальними мережами; г) poisksocial.ru – пошук у соціальних мережах.

Звичайно, дані пошукачі за соціальними мережами не охоплюють абсолютно всі соціальні мережі, тому в окремих випадках більш раціонально здійснювати пошук напряму шляхом переходу на сайти соціальних мереж: Xing; Linked in; Twitter та ін.²;

¹ Інформаційний портал Національної поліції України складається у тому числі з таких підсистем як: 1) «Гарпун», якою об'єднано інформацію про розшук транспортних засобів та номерних знаків, забезпечено оперативне реагування, моніторинг тимчасових потоків даних про номерні знаки, що надходять із систем відеофіксації на предмет їх розшуку, одночасного перебування на різних транспортних засобах (номерні знаки – двійники), використання номерних знаків, що, за даними Єдиного державного реєстру транспортних засобів МВС України, знищено, а також забезпечено взаємодію з державними та приватними виконавцями під час розшуку транспортного засобу боржника у виконавчому провадженні; 2) «Дорожньо-транспортна пригода» – метою є автоматизація процесів оброблення органами (підрозділами) поліції інформації про дорожньо-транспортні пригоди, забезпечення проведення оцінювання стану аварійності тощо; 3) «Атриум» – метою є формування та наповнення електронного журналу контролю за прибуттям та взяття на облік раніше судимих осіб за встановленою формою, контролю за поведінкою осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, за прибуттям осіб, звільнених з місць позбавлення волі, до обраного ними місця проживання; 4) «Слід» – метою є: а) облік інформації про об'єкти, вилучені під час проведення слідчих (розшукових) дій, у єдиному інформаційному просторі; б) установа зв'язків між даними, що мають значення для кримінального провадження; забезпечення оброблення інформації про об'єкти, вилучені під час проведення слідчих (розшукових) дій, наповнення та підтримання в актуальному стані інформаційних ресурсів баз (банків) даних, що входять до системи «Інформаційний портал Національної поліції України».

² Додаткову інформацію про пошук у відкритих джерелах надано в таких публікаціях:

- Investigation, Prosecution and Adjudication of Foreign Terrorist Fighters Cases for South-East Asia, UNODC 2018.
- Foreign Terrorist Fighters, Manual for Judicial Training Institutes South-Eastern Europe, UNODC, 2017, chapter 4.2, On-Line Investigations Open Source Investigations.
- Electronic Evidence Guide – A Basic Guide for Police Officers, Prosecutors and Judges, Council of Europe, 2014.

- 4) інформація, що міститься в мережі Інтернет, окрім «видимої», включає також «невидиму» частину, важливо звернути увагу на те, що, у разі необхідності збирання інформації в «невидимому» сегменті мережі, необхідно використовувати спеціалізоване програмне забезпечення;
- 5) інформація, розповсюджена різними ЗМІ;
- 6) інформація, отримана від представників громадськості, правозахисних організацій тощо;
- 7) відомості, надані органами влади та управління;
- 8) інформація, отримана від осіб та організацій, які здійснюють приватну охорону та детективну діяльність.

Висновки. Ефективність взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами

під час виявлення, документування фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена ст. 111-1 КК України визначається: а) загальною системою оперативного спостереження та контролю за злочинами на території обслуговування; б) конспіративністю їх діяльності, яка дозволяє отримати максимум корисної інформації, у тому числі шляхом реалізації фактору раптовості; в) правильним вибором джерела оперативно-розшукової інформації та засобів її фіксування; г) своєчасним та повним доведенням до слідчого оперативної інформації про підготовку та вчинення злочину; д) тактично грамотним використанням цієї інформації слідчим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар В.С., Солодовніков А.Г., С.В. Дехтярьов Розслідування розбоїв, вчинених організованими групами: навчально-методичний посібник. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2014. 276 с.
2. Бондар, В. С. Взаємодія слідчого (дознавача) з підрозділами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, у криміналістичному та кримінальному процесуальному вимірах (методологічні та праксеологічні проблеми). *Київський часопис права*, (2). 2022. С. 141–153.
3. Гловюк І.В. Питання доказування за ст. 111-1 КК України: аналіз вироків. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 21 липня 2022 р. Одеса: ОДУВС, 2022. С. 28–32.
4. Дудоров О.О., Мовчан Р.О. Відповідальність за пособництво державі-агресору: проблеми кваліфікації та вдосконалення кримінального закону. *Вісник Асоціації кримінального права України*, 2022. № 2 (18). С. 95–117.
5. Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: затв. наказом МВС України від 27.04.2020 № 357. *Верховна Рада України*: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>
6. Інструкція про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 6 лип. 2017 р. № 570. *Верховна Рада України* : URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>
7. Кіпер О.О. Процесуальна самостійність слідчого як гарантія всебічного, повного й неупередженого розслідування у кримінальному провадженні: дис. канд. юрид. наук за спец: 12.00.09. Одеса.: НУ «Одеська юридична академія», 2017. 167 с.
8. Кривонос М.В., Бондар В.С. Теорія та практика використання спеціальних знань в розслідуванні злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: монографія; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2017. 412 с.
9. Методичні рекомендації з питань кримінально-правової кваліфікації, оперативно-розшукової діяльності та кримінального провадження за ст. 111-1 КК України «Колабораційна діяльність» / С. Албул, Т. Волошанівська, А. Марченко, Г. Мудрецька, Г. Резніченко, І. Федоров, І. Чекарьова. Одеса: ОДУВС, 2022. 67 с.
10. Мудрецька Г.В. Колабораційна діяльність під час воєнних дій в Україні. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 21 липня 2022 р. Одеса: ОДУВС, 2022. С. 74–76.
11. Особливості розслідування кримінальних правопорушень, учинених неповнолітніми або за їх участю : методичні рекомендації / Сіренко М.В., Бондар В.С., Бурлака В.В., Дударець Р. М.; / Голов. слідч. управл. Націон. поліц. України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Сєверодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2018. 100 с.
12. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення: затверджене Наказом Офісу Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298. *Верховна Рада України*: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>
13. Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України: затверджено наказом МВС України 20 травня 2020 року № 405/зарєєстровано в Міністерстві юстиції України 03 червня 2020 року за № 491/34774.
14. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>
15. Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: Інструкція, затв. спільним наказом ГПУ, МВС України, СБ України, Міністерством фінансів України, Адміністрацією ДПСУ України та Міністерством юстиції України від 16.11.2012. № 114/1042/516/1199/936/1681/51. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>
16. Сергєєва Д. Взаємодія слідчих та оперативних працівників при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. *Право України*. 2018. №8. С. 107–122.
17. Старенький О.С. Тимчасовий доступ до речей і документів як засіб отримання доказів у кримінальному провадженні: окремі проблемні питання. *Вісник кримінального судочинства*. 2019. № 1. С. 60–71.
18. Тищенко В.В. Теоретичні положення криміналістичної методики розслідування. Криміналістика: підручник / За ред. В.В. Тищенко. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 357–358.